

STŘEDOVĚKÁ LATINA - Latinitas medii (a)evi

(základní poznámky k četbě textů)

- latina od konce římské říše až (přibližně) do humanismu nebo úžeji od doby karolinské reformace (cca. 800) do humanismu
- počátky tohoto jazyka – poslední léta západořímské říše – latina lidovým jazykem (**sermo vulgaris**) v mnoha krajích mimo Itálii, značné zjednodušování jazyka (viz níže)
- prosazování nové lidové (vulgární) či začínající středověké latiny – v některých dílech sv. Augustina („lidový způsob mluvy“), v celém díle poutnice do Svaté země Egerie (*Itinerarium Egeriae*)
- středověká latina reformována v době Karla Velikého (tzv. karolinská renesance)
- středověká latina v mnohých aspektech ovlivněna národními jazyky a liší se tedy částečně kraj od kraje, **především v lexiku**

NEJČASTĚJŠÍ ODCHYLKY STŘEDOVĚKÉ LATINY OD KLASICKÉ LATINY

Pravopis (ortografie)

- velmi **nejednotný**, často se přizpůsobuje **výslovnosti**:

- dvojhlaska ae, oe = e a naopak	//	feminae = femine / aecclesia = ecclesia
- vzájemná záměna i/y	//	virgo = vyrgo / martyr = martir
- ti = ci	//	amicitia = amicicia / totius = tocuis
- h se nevyslovovalo, v písmu mizí nebo se objevuje nepatříčně	//	Boemia, caritas, Cristus, teologia
- h uprostřed slov = ch	//	mihi = michi / nihil = nichil
- vzájemná záměna ph/f	//	philosophus = filosofus
- vzájemná záměna qu/c	//	sequuntur = secuntur / quottidie / cottidie
- vzájemná záměna w / v / u	//	lingua = lingwa / ewangelium = euangelium
- g před e, i se vyslovovalo i psalo j	//	maiestas = majestas
- skupina souhlásek mn, ms = mpn, mps	//	hiems = hiemps, solemnis = solempnis
- zjednodušení zdvojených souhlásek	//	littera = litera
- zdvojování jednoduchých souhlásek	//	apostolus = appostolus

Tvarosloví (morfologie)

- v deklinacích dochází ke změnám rodu // vinum = vinus
- splývání zájmena **is / hic**
- **prosazování předložkových pádů** –
hlavně předložka **super** // veritas super omnia vincit
- v konjugaci se nedbá na deponentnost / nedeponentnost, šíří se **infinitiv fore** místo esse, mění se konjugace některých sloves

Syntax

- vazby akuzativu s infinitivem = po slovesech dicendi jsou nahrazovány **vedlejší větou** se spojkou quod, quia, quoniam
- ve větách s cum temporale se cum nahrazuje spojkou **quando**
- užití slovesných **způsobů** (indikativy, konjunktivy) nebývá závazné normativně

Slovní druhy

- zájmeno zvrtné **suus, se** - používá se místo osobních zájmen a přivlastňovacích jiných (Např. *Boleslaus et suus frater Venceslaus*).
- zájmena ukazovací oslabují svůj význam, prosazuje se zájmeno **ipse** ve významu **všech ostatních původních ukazovacích zájmen**
- místo zájmen ukazovacích se užívá tvaru **participií** – **dictus, praedictus, supradictus**

Slovní zásoba

- **slova nabývají nového významu** v souladu s měnící se realitou: *comes* – hrabě, *dux* – vévoda, *princeps* – kníže, *miles* – rytíř, *castrum* – hrad, *civitas* – město, *servus* – nevolník
- **přejímají se slova z cizích jazyků**, zvláště z řečtiny: *angelus, biblia, diabolus, papa, presbyter, monasterium* – dále z hebrejštiny: *satanas, abbas, sabbatum*
- **výrazy z vulgární latiny vytlačují klasickou slovní zásobu**: *testa / caput, caballus / equus, casa / domus, manducare / edere, toti / omnes*

A jako bonus ...

Všeobecná deklaráce lidských práv

Latinsky: Omnes homines dignitate et iure liberi et pares nascuntur. Rationis et conscientiae participes sunt, quibus inter se concordiae studio est agendum.

Česky: Všichni lidé se rodí svobodní a sobě rovní co do důstojnosti a práv. Jsou nadáni rozumem a svědomím a mají spolu jednat v duchu bratrství.

